

KANSAN TAHTO

Vasemmistolainen aikakauslehti

Perustettu 1906

3/2023

Irtonumero 19 €

VAPPULEHTI

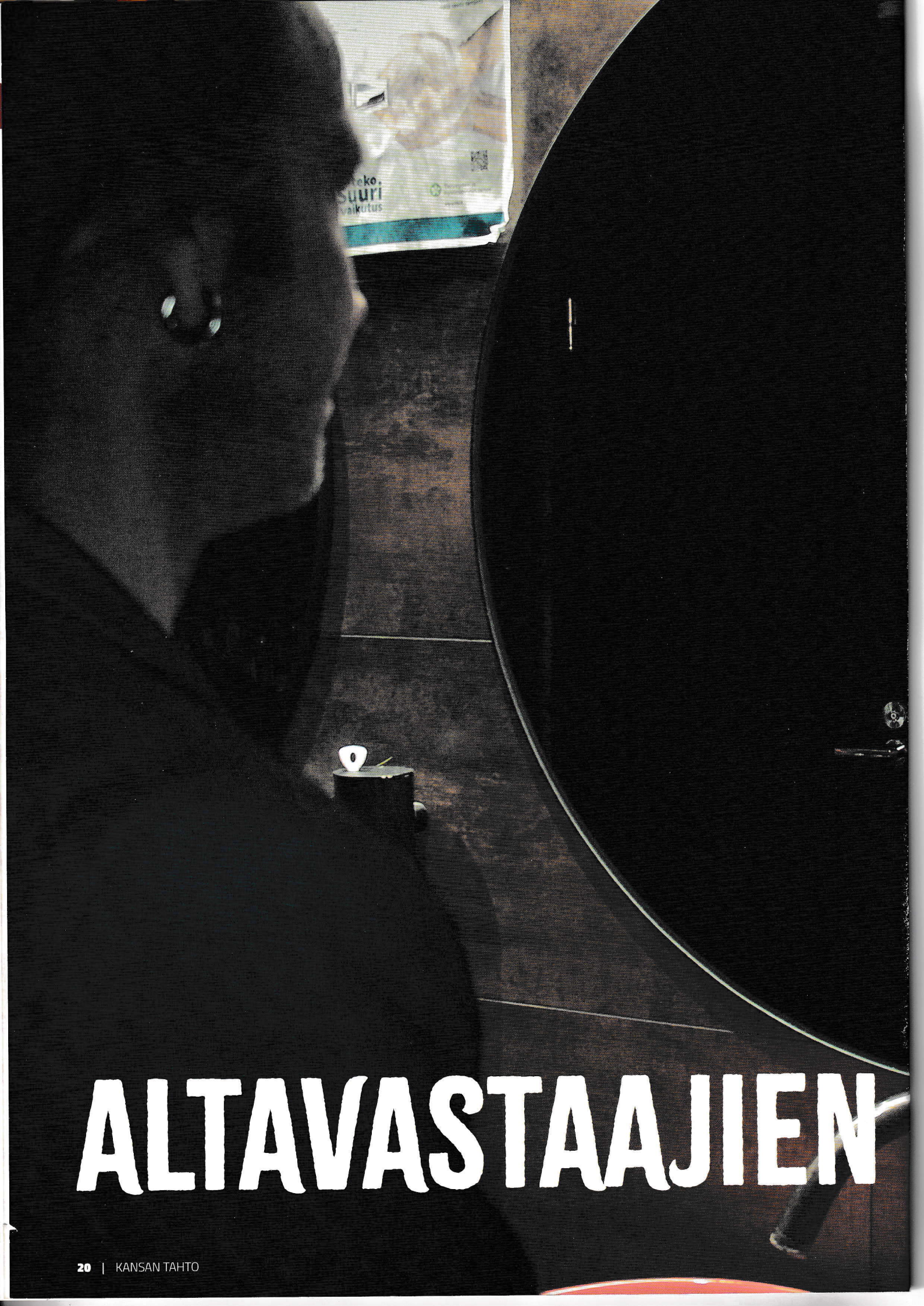
A close-up portrait of Jarkko Martikainen, a middle-aged man with dark hair and a beard, smiling and winking. He is wearing a dark jacket over a black shirt. The background is a blurred brick wall with a window.

Lauluntekijä Jarkko Martikainen ei kavahda **VAIKEITA AIHEITA**

.....
**Vasemmiston
suunta puhuttaa**

.....
**Teemana
kulttuuri**

.....
**Vappu-
tervehdykset**

eko.
Suuri
vaikutus

ALTAVASTAAJIEN

LAULUJA

Laulunteko on Martikaiselle usein peiliin katsomista. Peilikuvalta voi kysyä senkin, onko syntynyt kappale julkaisun arvoinen.

Jarkko Martikainen on kirjoittanut musiikkia jo lähes neljä vuosikymmentä. Omaäänisen lauluntekijän tuotannossa korostuvat tarinat yhteiskunnan väliinputoajista – masentuneista, murjotuista ja mierolaisista.

TEKSTI **TUUKKA HÄMÄLÄINEN** | KUVAT **PEKKA OHTOKANGAS**

"Lauluja altavastajaan näkökulmasta." Näin Jarkko Martikainen (s. 1970) kuvaili ensimmäisen soololevynsä *Mierolaisen* (2004) kantavaa teemaa erikoiskonsertissa, jossa levy esitettiin kokonaisuudessaan.

Samalla tapaa voisi kuitenkin luonnehtia merkittävää osaa Martikaisen koko tuotannosta. Hän samaistuu usein altavastajien asemaan, kuvasipa kappale sitten riipaisevaa ihmiskohtaloa tai pikemminkin kafkamaista yhteiskuntajärjestelmää.

Altavastaja ei kuitenkaan ole Martikaiselle passiivinen hahmo.

"Altavastajuus-sanassa on kuitenkin se 'vastajuus'", Martikainen itse korostaa.

Huhtikuussa tuottelias lauluntekijä esitti neljä ensimmäistä sooloalbumiaan *Mierolainen*, *Rakkaus* (2006), *Toivo* (2009) ja *Usko* (2011) kahdessa konserttisarjassa. Ainulaatuiset tapahtumat järjestettiin peräkkäin Tampereella ja Helsingissä. Monipuolista keikkaputkea varten Martikainen sai harjoitella 82 kappalet-

ta eri puolilta tuotantoaan, kaikkiaan yli kuusi tuntia musiikkia.

"Tämähän on hulluin juttu mihin olen ikinä lähtenyt ja myös varmasti tyhmin", Martikainen pohti Tampereen-konserttisarjan keskellä. "Mutta tämä on samalla ihan varmasti myös yksi parhaista. Se tuntuu aivan ihanalta kun nämä setit saa liikkumaan. Eikä näitä kokemuksia saa mistään muualta."

Konserttisarjallaan lauluntekijä tarjosi ainutlaatuisen retrospektiivin omaan tuotantoonsa – niin yleisölle kuin itselleenkin. Martikaisen sävellykset ja sanoitukset voivat olla joko suoria ja puhuttelevia tai monipolvisia ja kimurantteja, mutta niitä sitoo yhteen yksi punainen lanka.

Martikaisen omien sanojen mukaan se on ihmisen moninaisuuden hyväksyminen.

ULKOPUOLINEN JA JOUTILAS

Jarkko Martikainen syntyi Itä-Saksassa 1970. Perhe muutti takaisin Suomeen

pojan ollessa alle neljävuotias, eikä hän tuolloin osannut kuin pari sanaa suomea. Vuosikymmeniä myöhemmin Martikainen jäljittää ulkopuolisuuden juonteet jo näihin varhaisvuosiin.

"Kyllähän sitä joutuu arvioimaan säännöllisesti uudelleen, että kuka on ja mihin mahdollisesti kuuluu", Martikainen kuvailee omaa ulkopuolisuuttaan. "En ole koskaan löytänyt oikein mitään yhteisöä, puoluetta tai heimoa – varhaisen punk-karjakson jälkeen – josta ajattelisin, että se on juuri minun ja siihen haluan kuulua koko loppuikäni."

"Joskus mietin, että voisi olla mukava kuulua johonkin laumaan, mutta ulkopuolisessa asemassa on myös puolensa. Kun ei kuulu oikein mihinkään, voi hetkittäisesti kuulua kaikkialle. Sellainen seurailijan ja mukana olijan perspektiivi on hyvin voimakas."

Jo lapsuudesta juontaa se, että Martikainen on aina samaistunut erilaisiin altavastajiin. Henkilöt hänen lauluissaan ovat usein järjestelmien ulkopuolella. On

**TÄTÄ JOUTILASTA KAVAHTAKAA –
ON SÄRÖJÄ SIELUSSAAN.
EI VAADI, TAHDO, KADEHDI,
EI KUMARRA MITÄÄN JOHTAJAA.**

(JOUTILAS, 2003)

työmies, joka menetti sormensa sirkke-
liin, ja nyrkkeilijä, jonka eksistentiaalinen
kriisi ajoi itsemurhaan. On myös isoisa,
joka tekee attentaatin, sekä mies, joka
ei suostu muuttamaan pois Tšernobylin
säteilyalueelta. Astronautit puolestaan
jäävät avaruuteen ajalehtimaan, kun
heidät sinne lähettänyt valtio yhtäkkiä
romahtaa.

Monet Martikaisen hahmot ovat tavalla
tai toisella vieraantuneita, järjestelmien
uhreja ja jalkoihin poljettuja – tai ihan
vaan itsepäisiä, kuten vaikkapa nimik-
kohahmo kappaleessa *Joutilas* (2003).
Tämä arveluttava hahmo polttaa kaikki
rahansa ja tulee siksi kansakunnan tuo-
mitsemäksi.

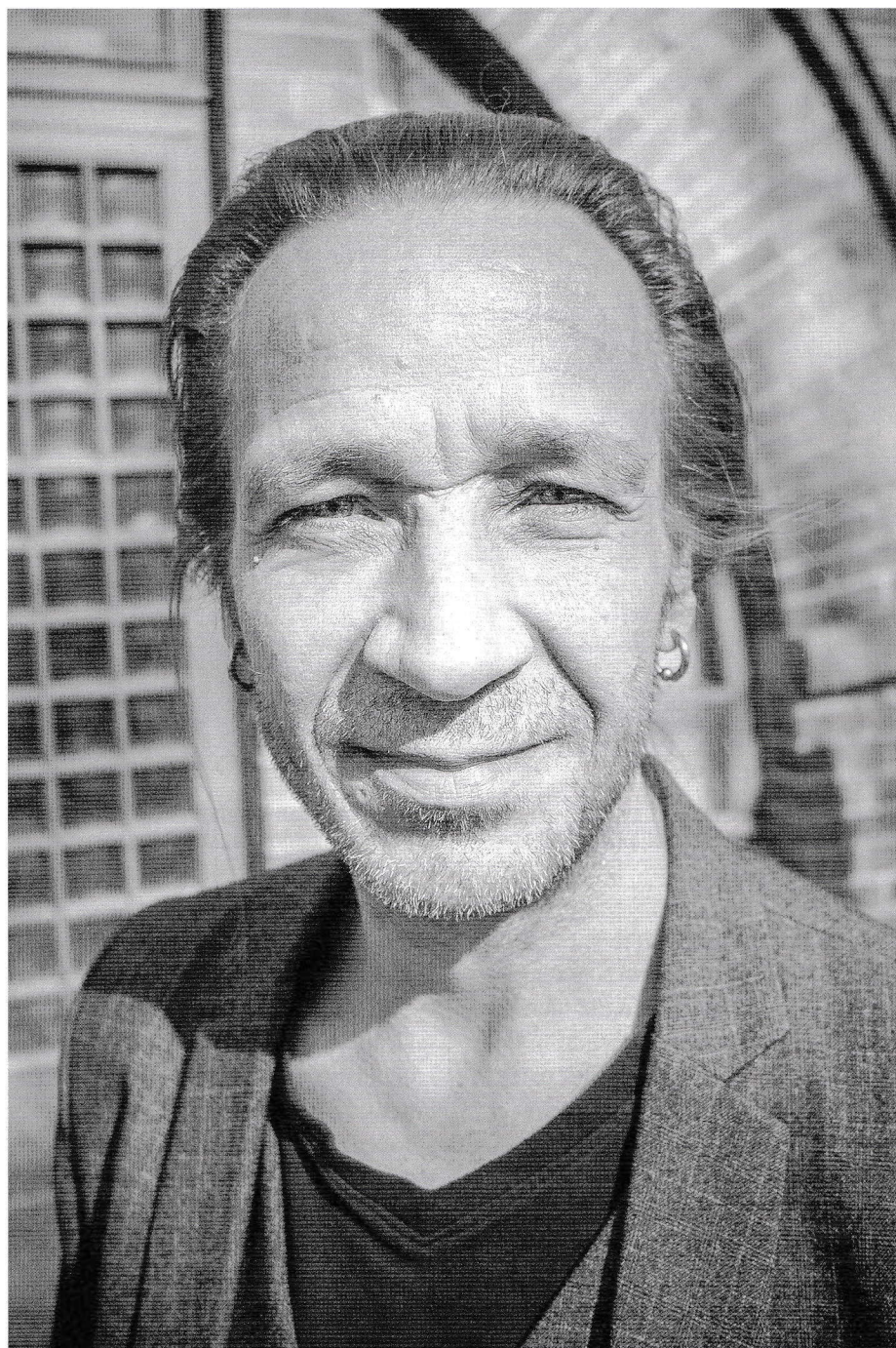
Tuoreemmassa kappaleessaan *Elän
yhä kuin pellossa* Martikainen kertoo
puolestaan omakohtaista elämäntarinaa,
jossa tietoisesti päätetään tehdä kaikki
juuri toisin päin kuin opettajat saarnaas-
vat. Kapinallinen jääräpäisyys luonnehtii
hyvin hänen omaan persoonaansa, siitä
huolimatta, että Martikainen on hyvin
lempeä ja ihmisystävällinen.

”En välttämättä edes tiedä kuka olen
ja mitä olen asioista mieltä”, Martikainen
toteaa. ”Sekin synnyttää eroavaisuuden
moniin muihin, koska monilla muilla tun-
tuu olevan ihan selkeitä totuuksia sisäl-
lään – ja paljon! Että näin tulee elää. Ja
sitten he yleistävät sen näkemyksensä
valtavia kansanryhmiä koskevaksi ja tu-
levat vihaisiksi, kun nuo muut eivät elä
niin kuin minä.

”Mutta kun juuri mikään ei ole totta.
Sillä tapaa se altavastaajuus ja ulkopuo-
lisuus elää minussa voimakkaana.”

YHDISTYNEET URBAANIT PUOSKARIT

Martikaisen muusikonura alkoi hardco-
re-punkin parissa **Euthanasia**-yhtyeen
solistina, mutta toden teolla se lähti
käyntiin **YUP:n** myötä. Martikainen pe-
rusti yhtyeen **Jussi Hyyrysten** ja **Valtteri
Tynkkysen** kanssa Savonlinnan taidelu-
kiossa 1987. Alun perin englanniksi esiin-
tyneen yhtyeen nimi tuli sanoista Young
Urban Perverts, mutta kielen vaihtuessa

Jarkko Martikainen tunnetaan ehkä parhaiten synkempien aiheiden käsittelijänä. Hänen uusissa biiseissään on kuitenkin myös naiivia iloa, kuten hän itse asian ilmaisee.

suomeen se muuntui muotoon Yhdisty-
neet Urbaanit Puoskarit.

Punkista venkoilevaan vaihtoehto-
rockiin lipunut YUP oli 1990-luvun oma-
äänisimpiä kotimaisia yhtyeitä. 2000-lu-
vun puolella yhtyeen toiminta kuitenkin
hiipui ja päättyi lopulta kokonaan. Samoi-
hin aikoihin ajoittuu Martikaisen soolou-
ran alku, vaikka tuotannot lomittuivatkin
hetken aikaa.

Punaista lankaa halki Martikaisen koko
tuotannon – hän ei pidä sanasta ”ura” –
voi lähteä jäljittämään jo varhaistuotan-
nosta. Näin Martikainen itse teki kon-

serteissaan kaivamalla naftaliinista jopa
Euthanasian levyttämän rempseän balla-
din *Lappiin, Lappiin*. Vasta 16-vuotiaan
lauluntekijän kirjoittama, itsetietoisien
paatoksellinen kappale lähtee liikkeel-
le työkkäristä ja lopulta siinä päädytään
”tunturille kuolemaan”.

Paljon varhaistuotannosta oli silkkaa
leikkiä, Martikainen myöntää, mutta jokin
sama juonne sieltä asti hahmottuu. Jon-
kinlainen ”etsijyys” oli läsnä jo varhaisilla
levytyksillä. Lauluntekijän oma ääni oli jo
kovaa vauhtia syntymässä.

”Aika äkkiä se primitiivisen harcoren

Jarkko Martikaisen keikat ovat usein intiimejä ja tunnelmaltaan lämminhenkisiä. Lauluntekijä myös jutustelee paljon kappaleiden välissä ja kertoo niiden taustoista.

aika oli ohi. Samoin YUP:n varhaistuo-
tannon. Ja hyvä onkin, että siihen kyllä-
tyi niin syvästi”, Martikainen muistelee.
”Vaikka YUP:n materiaali, samoin kuin
Euthanasian tekemiset, oli sitä parasta
mihin silloin pystyttiin.”

Martikainen virnistää muistelleessaan,
kuinka YUP:lle käänteentekevä *Turpa-
sauna*-EP (1990) arvosteltiin aikanaan
Idiootti-lehdessä ytimekkäästi: ”Paska

sen ja kielellisesti taiturimaisen äänensä.

YUP:n voi nykyään mieltää kulttiyh-
tyeksi, vaikka bändiltä nousi parhaim-
millaan listaykkösiä. Vuoden 2001 albumi
Lauluja metsästä myi lopulta kultalevyn-
kin. Kun Martikainen nykyisin tulkitsee
joitakin YUP:n lauluja konserteissa, huo-
maa innostuksen vanhoissa kuulijoissa.
Kevään konserttisarjassa esimerkiksi
Väärinkäsityksiä merellä, *Jos Helvetti on*

Lauluntekijän suhde aiempaa yhtyetuo-
tantoon ei ole aivan yksioikoinen.

”Kyllä ne omilta lauluilta tuntuu, ne
joita olen ollut tekemässä. Ja olen ollut
tekemässä jokaista jollakin tavalla, vaikka
Valtterin sävellyksiä on paljon. Sillä ta-
paa en koe niitä vieraiksi ja olen niistä
ylpeäkin.”

Martikainen kuitenkin vertaa suhdet-
taan YUP-tuotantoon kuin päättyneek-
si ystävyudeksi, mutta ei negatiivisessa
mielessä. ”Emmehän me voi olla huo-
noissa väleissä, kun emme ole ollenkaan
yhteydessä.”

Martikaisen tausta on niin vahvasti yh-
tyesoitossa, että soolokeikoille lähtemi-
nen 2000-luvun alkupuolella vaati paljon
uskallusta. Aivan ensimmäiseltä soolokei-
kaltaan Martikainen myöntääkin jänistä-
neensä: hän pyysi lopulta toisen soittajan
tuekseen, ettei olisi lavalla yksin.

YUP:n historian loppuvaiheissa hän
koki kuitenkin, ettei yhtye enää löytänyt
samaa yhteyttä, joka heillä parhaimmil-
laan oli.

”Kun ajattelee niitä viimeisiä levyjä,
Keppijumppaa (2005) ja *Vapauden kau-
punkeja* (2008), niin niissä se aito yh-
dessä löytämisen kokemus ei ollut niin
monissa biiseissä mukana, kuin olisi
teoriassa voinut olla. Mutta me tehtiin
parhaamme, ja hyvä että ne silti tehtiin.

MITÄ JÄÄ MEILTÄ JÄLKEEMME? KASA LIHAVIA LUURANKOJA. KORKEIMMAN KUMMUN KOONNUT ON VOITTAJA.

(LIHAVIA LUURANKOJA, 1999)

levy. Suomen turhin bändi.”

Turpasaunasta lähti kuitenkin erään-
lainen menestystarina. Yhtye löysi sen
myötä omimman tyylinsä ja Martikainen
samalla oman monipolvisen, usein satiiri-

täynnä ja *Lihavia luurankoja* herättivät
yleisössä voimakasta vastakaikua.

Toisaalta Martikaisella on nykyisin
myös pelkän soolotuotannon faneja, ja
materiaalit eroavat paljon toisistaan.

todelta nyt. Tai sen tahallinen monimutkaistaminen, jos tuntuu että aihe on niin pieni tai yksinkertainen.”

Martikaisen nykyinen työskentely on sekin kaukana tavasta, jolla YUP rakensi kappaleitaan. Hän ei enää väkerrä särökitarariffejä, vaan lähestyy lauluja hyvin toisesta suunnasta.

”Mulla on paljon uudempia biisejä, jotka olen soinnuttanut vasta sitten, kun melodialinjaukset ja teksti on minusta valmiit. Sitten soitan sen niin etten edes ajattele, ikään kuin se laulu olisi ollut olemassa aina. Minulla ei ole koskaan ollut tavoit-

elämänläheinen tapahtuma, ja eksistentialismin hengessä juuri tietoisuus kuolemasta tekee elämän ajasta mittaamattoman arvokasta.

Tämäkin juonne on lapsuuden perua. Samaan aikaan kun Martikainen aloitti koulun, hänen isänsä erikoistui patologiksi. Äiti puolestaan oli psykiatrina Kellosken mielisairaalassa ja tekemisissä itsetuhoisten potilaiden kanssa.

”Tiesin että sillä välin, kun olen koulussa isä avaa ruumiita”, Martikainen kertoo.

”Mutta kun kysyin isältä eikö se ole masentavaa avata niitä ruumiita, niin

-kappaleessa kuolemansellin tuomitut hahmot löytävät elämän päättymisen kynnyksellä hyvyyden toistensa sisältä. Juuri kuolevaisuudessa piilee kenties tasa-arvon siemen.

Martikainen kasvoi ateistisessä perheessä, mutta innokkaana lukijana hän tarttui jo lapsena myös *Raamattuun* – vaikka isä ilmoittikin ykskantaan, että ”se on satukirja”. Esimerkiksi Jeesus kiehtoi Martikaista anarkistisena hahmona.

”Se rakkauden radikaali filosofia, joka Jeesuksella oli, se vain jäi mulla jotenkin päälle.”

EI NEITI AIKA KERRO MINKÄ VERRAN VOIN HÄNELTÄ PYYTÄÄ. KUULUI KUTSU PÖYTÄÄNSÄ, VAAN SIIHEN SUOPEUS KAI JÄÄ?

(VOIKO AIKA OLLA YSTÄVÄ?, 2009)

teena tehdä jotakin, mikä olisi niin sanotusti modernia musiikkia.”

Ensimmäinen sooloalbumi syntyi Martikaisen mukaan tarpeesta itseohjautuvalla toiminnalla. Jotain samaa on siinä itselähtöisessä tavassa, jolla hän nykyisin tekee musiikkia.

”Haluan että se mitä teen on minulle itselleni läheistä ja rakasta, mitä ikinä se onkaan. Muilta ei tarvitse kysyä. Kun olen tehnyt laulun, voin kysyä peilikuvasta että pidätkö sä tästä ja levytätkö tämän. Ja se on sillä selvä.”

KAIKKI ME KUOLEMME PIAN

Martikaisen tuotannon kantaviin teemoihin kuuluu toistuva kuolevaisuuden pohdinta. Häntä voisi kutsua eksistentialistiksi, mutta hyvin epäakateemisesti. Martikaisen kappaleissa kuolema on

hän vastasi että ei, mutta se on masentavaa kun menee markettiin työpäivän jälkeen katsomaan niitä eläviä kuolleita jotka vaeltaa meidän keskuudessa. Että tekisi mieli mennä potkimaan niitä takamuksiin, että nyt oikeesti, tehkää jotain! Tehkää edes virheitä! Sillä ihan kohta olette minun tai jonkun kollegan pöydällä ja kaikki on ohi.”

Martikaiselle kuoleman todellisuus tuli vanhempien työn kautta tutuksi jo lapsesta. Sama kuuluu sitten vuosikymmeniä myöhemmin hänen lauluissaan, olipa kyseessä sitten riemukas *Meitä odotellaan mullan alla* tai filosofisen pohdiskeleva *Voiko aika olla ystävää?*

Kuolema on myös suuri yhdistäjä. Kuten yksi Martikaisen tunnetuimmista lauluistaan julistaa: *Kaikki me kuolemme pian*. Toisaalta vaikkapa *Kauniita sieluja*

Usko-levyn *Kärpäsisistä härkiä* korostaakin juuri Jeesuksen viestin anarkismia. *Messias*-kappale taas löytää pelastuksen ihmisen itseuskosta: ”Kun turhaan messiaastaan etsii ihminen / niin tuuli vastaa: ainoastaan sinut täällä näen / ja silti näen sellaisen.”

Uskonkysymysten ohella toisen maailmansodan historia vaivasi jo nuorta Jarkkoa. Kysymys siitä, kuinka ihminen pystyi sellaiseen julmuuteen, oli ylitsepääsemättömän. Varhaisimmassa kouluaineessaan hän jo mietti, että ihmisten pitäisi olla parempia toisilleen.

”Aine päättyi näin: ’En kuitenkaan altuiseen mieti maailman murheita, sillä silloin en ehtisi tehdä mitään muuta’”, Martikainen muistelee. ”Äitini on antanut mulle kaikkia mun vanhoja sarjakuvia ja kouluaineita, ja huomaan olevani se sama

lapsi vielä nykyäänkin. Se on monella tavalla sama ihminen kuin minä nykyään. Tulee vaan lisää kerrostumia.”

Liekö näiden varhaisten pohdintojen, historian ja raamatunluvun seurausta, että Martikaisen tuotannossa ovat seikkailleet Jumala ja Saatanakin. Toisaalta hän on useampia kertoja pohtinut ajattelua ja järjestelmiä, joita voisi kuvata totalitaarisiksi.

Tämä aihe kietoutuu oudosti yhteen toisen Martikaisen omimman alueen kanssa: eläinten.

Halla-ahot esimerkiksi on – nimensä

kirjoitettu, ja edesmennyt **Toivo**-koira innoitti omalta osaltaan kolme kappaletta, muun muassa riemukkaan sekä kosket-tavan laulun *Kiitos kaikesta*.

”Olen ihan vakavissani miettinyt, että millä perusteella minä olisin arvokkaampi kuin eläin. Jouduin sen vuoksi kerran jopa pieneen kahnaukseen, kun sanoin tämän suoraan erään koiran omistajalle”, Martikainen kertoo. ”Hän oli jopa vähän tuohtunut ja alkoi väittää, että tietenkin minä olin arvokkaampi kuin koirat. Mutta enpä tiedä.”

Martikainen ei onneksi kavahda sitä,

etsimään hänen lauluistaan elämänohjeita. Tätä ruokkii lisäksi Martikaisen hyvin avoin tapa jutella syntyjä syviä niin keikoilla kuin ihmisiä kohdatessaan.

Lauluntekijä itse ei kuitenkaan tavoittele mitään selkeää viestiä, eikä mikään kappale ole hänen mukaansa syntynyt sanoma edellä. Jokin ajatus tai jopa sävellys alkaa pyöriä hänen mielessään, ja hän lähtee tutkimaan sitä. Kirjoittaminen on itsessään pohdiskelua, jonka lopputuloksesta kuulee usein koko ajatusprosessin.

”Ei minulla ole muuta sanomaa kuin se ihmisyyden moninaisuuden hyväksymi-

ON UPEA JUTTU JOS ON JOKIN TAIVAS, VAAN TAIVAS ON NIIN ETÄÄLLÄ. MINUA KIINNOSTAA, MITÄHÄN HYVÄÄ ME VOITAISIIN TEHDÄ TÄÄLLÄ?

(TYHJÄN PÄÄLLÄ, 2011)

viittaushenkilön innoittamana – eläinfaabeli julmuudesta. *Blondi* taas kertoo **Hitleristä**, mutta tämän rakkaan saksanpaimenkoiran silmin. *Mäyriä ja ihmisiä* puolestaan laittaa vastakkain ihmiset ja kapinaan nousseen mäyräkansan tavalla, josta on vaikea tietää, ollaanko tekemisissä metaforan vai kirjaimellisen eläintarinan kanssa.

Kissojen ja koirien kanssa eläneellä Martikaisella on muutenkin läheinen suhde lemmikkeihin – jo tuo sanakin kertoo kohteen olevan rakastettu, kuten lauluntekijä itse huomauttaa.

”Ja lemmikki on myös eräänlainen altavastaaja”, Martikainen huomauttaa. ”Ne ovat erittäin riippuvaisia omistajistaan.”

Martikaisen omatkin lemmikit ovat kuuluneet lauluissa ja runoissa. Lempä balladi *Vanhene kanssamme* on kissalle

jos hänen mietteensä kirjoittavat kritiikkiä. Sen nyt osoittavat jo Halla-ahot-kappale tai vaikkapa poleemisella tavalla pasifistinen laulu *Jokainen sotilas on vihollinen*. Hauskempi kappale *Ei-toivotut laulut* summaakin ajatuksen, että Martikainen kirjoittaa omapäisesti mistä vain aiheesta, mikä sattuu häntä puhuttelemaan.

Halla-ahot tosin ilmestyi epäonnisesti juuri muutama päivä ennen perussuomalaisen valtavaa vaalivoittoa 2011 ja toiseksi tekijälleen runsaasti huomiota. Silloin Martikainen sai jopa tappouhkauksia – siitäkin huolimatta, että kappale oli vain eläinsatu.

EI MIKÄÄN SAARNAMIES

Martikaisen ulosannin vuoksi intohimoiset kuulijat voivat helposti lähteä

nen, jopa sen juhlistaminen”, Martikainen summaa. ”Ja joissakin tapauksissa sen sietäminen. Koska me ollaan välillä auttamatta törmäyskurssilla toisemme kanssa.”

”Olen miettinyt sitä paljon, että meidän ollaan täällä luomassa jotakin. Luomassa vaikka ystävyyssuhteita tai luomassa rakennuksia tai mitä vaan”, Martikainen pohtii.

”Tämä minun hyvin viaton ja kaino hommani ei mun mielestäni ole kovin vahingollista. Ja olen pitkään ollut siinä tilanteessa, että elämäni on parempaa silloin kun teen lauluja, kuin jos en niitä tekisi.” ●